

Kloostercomplex Choorstraat/Papenhulst:

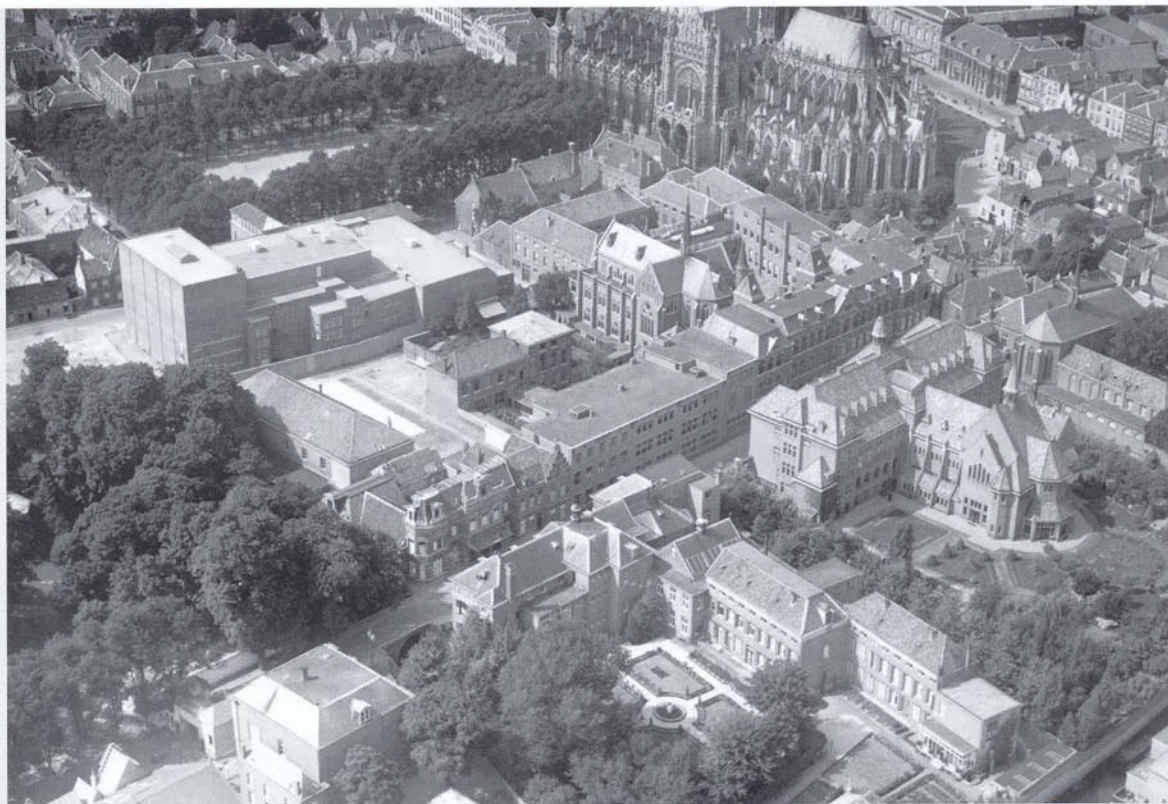
basis voor nieuw leefklimaat

Stephan de Bever *

Het kloostercomplex en het schoolgebouw gelegen nabij de oude Sint-Jan kenmerken zich door de gevels die de gehele hoek van de Choorstraat en de Papenhulst beslaan. Het complex is ontstaan in een periode van ongeveer zeventig jaar en herbergt zeer

unieke details en aansluitingen die karakteristiek zijn voor dergelijke gebouwtypen. Elk gebouw voldoet aan de eisen die daar in de negentiende en vroeg twintigste eeuw aan gesteld werden.

De plaats die klooster en school in de huidige samenleving innemen is om uiteenlopende redenen geheel anders geworden. Daarnaast voldoen de verschillende onderdelen van het complex niet meer aan de eisen die vandaag gesteld worden aan wonen en werken. Mede daarom zullen klooster en school worden omgevormd tot een appartementencomplex.

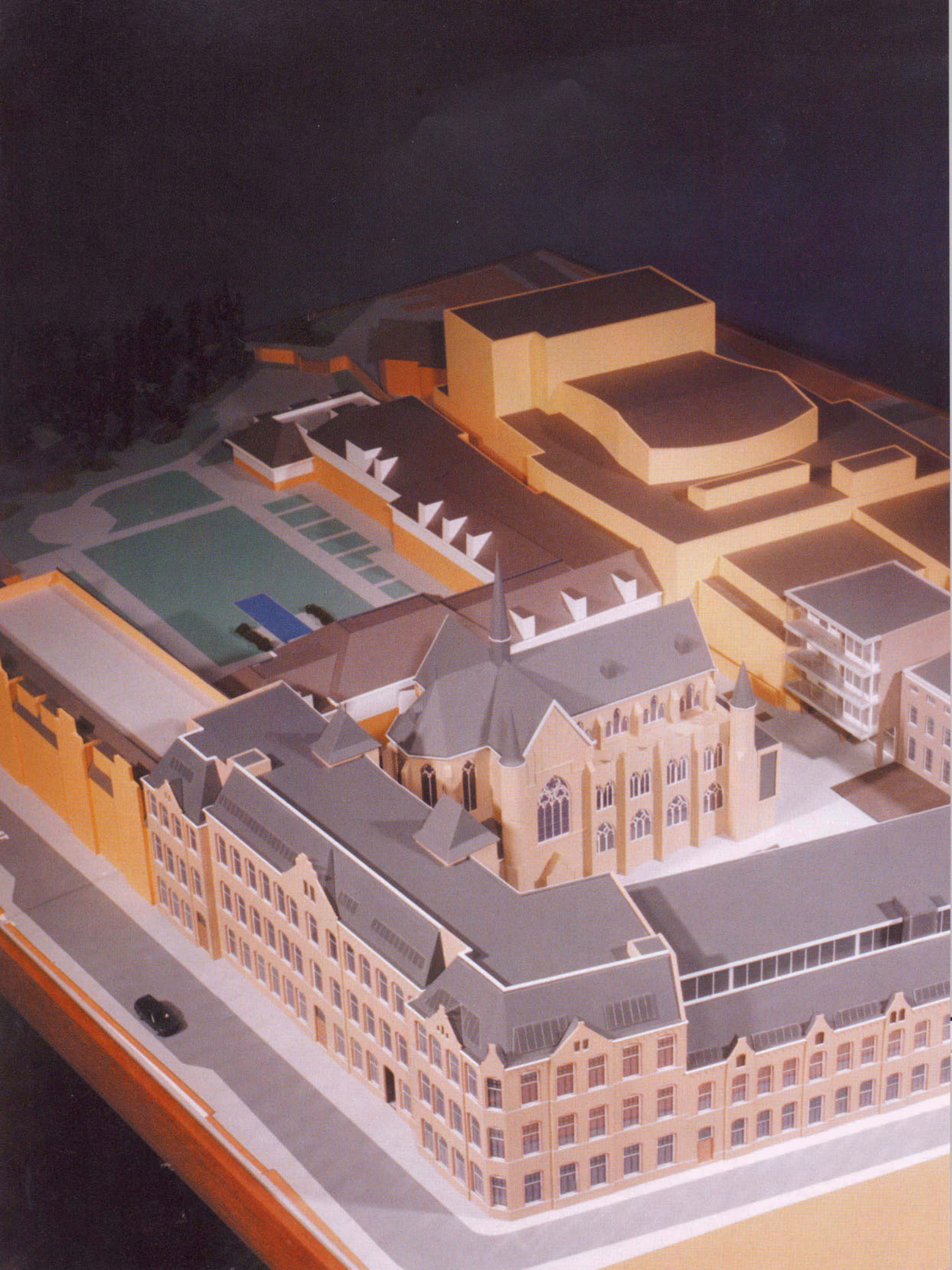


Het klooster en omgeving vanuit de lucht. Een opname uit 1935. (Foto: Fototechnisch en cartografisch bedrijf K.L.M., nr. 14768; BAM/fotoarchief Gemeentewerken nr. 340)

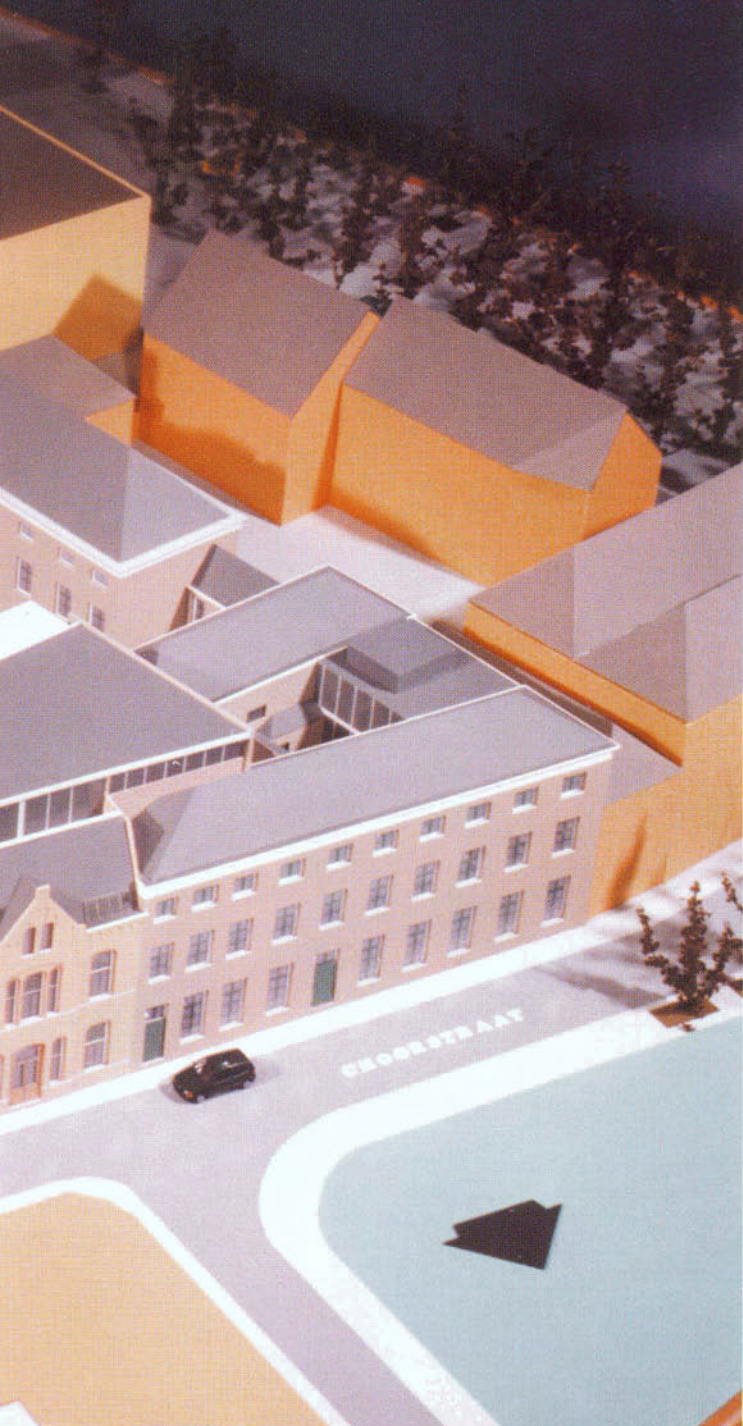
Herontwikkeling

Aan de Papenhulst en de Choorstraat komen woningen terwijl onder de binnenplaats van het complex een parkeergarage zal worden gerealiseerd.

De binnenplaats krijgt het karakter van een semi-openbare binnenhof. Als gevolg hiervan wordt een aantal niet monumentwaardige gebouwen op het binnengebied gesloopt en wordt het terrein heringericht. Het is de taak van de architect om een nieuwe samenhang te vinden zodat wordt voldaan aan de huidige eisen en wensen. Daarom is het van belang de verschillende gebouwtypen die afwijkende verdiepingshoogten en plattegronden vertonen in het nieuwe plan tot een eenheid te smeden. Gezien de diversiteit en de typologie van de huidige



De plannen gevisualiseerd. Foto van de maquette van de firma Hoedemakers die de plannen van architectenbureau De Bever zal realiseren. (Foto: Marcel Willems)



afzonderlijke bouwonderdelen, is deze veelheid aan woonvormen ook voor de toekomstige situatie een uitgangspunt.

Randvoorwaarden

De gesloten structuur van het complex en de intimiteit van het binnenterrein ten opzichte van het open karakter van de naastgelegen Parade vormen twee belangrijke uitgangspunten. De historische voorgevels aan de Choorstraat en de Papenhulst blijven voor een groot deel bestaan. Behoud van grote delen van het huidige casco, inclusief de verdiepingshoogte behoort immers ook tot de uitgangspunten waarbij de nadruk ligt op het behoud van en respect voor de architectuur, de typologie en de sfeer van de afzonderlijke gebouwcomplexen.

Oud en nieuw

In de stedenbouwkundige visie is sprake van het openen van het complex door middel van het creëren van een aantal doorgangen naar het binnenterrein. Het gedeeltelijk handhaven van de bestaande verdiepingshoogte heeft geleid tot de opzet van de nieuwe doorsnede. Er wordt gezorgd dat de bestaande karakteristieke straatgevels aan de Choorstraat en de Papenhulst gehandhaafd blijven. Nieuwe architectuur wordt toegepast in de gevels aan het binnenterrein. Er is een bewuste keuze gemaakt om een contrasterende gevel te creëren waardoor het bestaande complex in zijn materialisatie en tijdgeest wordt gerealiseerd. Dit komt met name tot uiting in de toepassing van een transparante glazen gevel aan het binnenterrein versus de monumentale gevels aan de buitenzijde.

In het complex worden zeer interessante appartementen gerealiseerd waarin zich kamers bevinden met bestaande authentieke hoge plafonds en kamers met aangepaste verdiepingshoogten. De huidige stedenbouwkundige structuur van het complex wordt niet aangetast. In nauw overleg met de monumentencommissie is bepaald dat het huidige stedenbouwkundig en architectonisch ensemble in hoge mate richtinggevend is voor de planvorming.

Een belangrijke kwaliteitsimpuls voor de binnenstad is de omvorming van de particuliere binnentuin van de congregatie tot een semi-openbare binnenhof, die groter wordt dan de huidige tuin. Dit sluit aan bij de behoefte aan stille, minder verstedelijkte (groen)gebieden in de binnenstad die in de discussienota is verwoord.

Gebouwtypen en realisatie

- Het schoolgebouw aan de Papenhulst heeft hoge verdiepingen in de vorm van klaslokalen met hoge ramen aan de straatzijde en aan de binnenplaats. In dit gebouwdeel worden appartementen gerealiseerd met entresol en vide.



In het gebied ten zuiden en zuidoosten van de Sint-Jan woonden voor 1629 veel religieuzen: clarissen, carmelitessen, begijnen en zwartzusters. In de negentiende eeuw vestigden zich opnieuw kloosterlingen in dezelfde straten: ongeschoeide carmelitessen (Theresiaantjes), dochters van Maria en Joseph (zusters Choorstraat) en broeders van barmhartigheid (Joannes de Deo). Afgebeeld is de plattegrond van 's-Hertogenbosch die in 1588 uitgegeven werd door Braun-Hogenberg. De stad was toen nog een 'klein Romen' waar in de negentiende eeuw naar werd terugverlangd. (Foto: Stadsarchief)

- In de langgerekte kloostervleugel aan de Choorstraat met de terugliggende dakopbouw hebben de verdiepingshoogten een uitzonderlijk hoge maat. De gevelarchitectuur wordt duidelijk zichtbaar en krijgt een uitstraling naar de binnenstad toe in vergelijking met de soberheid van de gevel die grenst aan het binnengebied. In dit bouwdeel is gekozen voor een 'splitlevel' plattegrond die de hoge verdiepingen aan de straatzijde handhaaft en die aan de achterzijde aanpast aan de hoogte van de nieuwe gevel.
- Het oudste gedeelte van het klooster aan de Choorstraat kenmerkt zich door een carré-vormige plattegrond waarbij een patio de binnenruimten van licht en lucht voorziet. Dit gedeelte is tevens een stuk lager dan de andere bouwdelen. In dit oudste onderdeel is zoveel mogelijk de bestaande structuur gehandhaafd.
- De plebanie is een van de gebouwdelen die voor de buitenwereld nooit zichtbaar is geweest. Deze sluit aan bij de naastgelegen plebanietuin en het koetshuisje naast het Theater aan de Parade. Kenmerkend zijn de hoge borstweringen van de ramen in de gang aan de tuinzijde van de plebanie. De raampartijen aan de binnenplaats zijn hoog en geven aan dat in dit gebouwdeel hoge verdiepingen aanwezig zijn.

- Als laatste onderdeel van het bestaande complex zal de reftervleugel die gelegen is tussen de plebanie en de grote binnenplaats worden gesloopt ten behoeve van het nieuw in te richten binnenplein. Dit bouwdeel is in een later stadium gerealiseerd.
- De kapel komt door de sloop van de reftervleugel en het flatgebouwtje dat tegen de voorgevel van de kapel aan staat vrij te liggen. Op deze manier komt voor het eerst de voorgevel van de kapel in het zicht. Door middel van een verbindingsgang blijft de kapel verbonden met de congregatie die richting Dieze is verhuisd.

Uitgangspunt voor herontwikkeling is handhaving van die delen van het complex die van waarde zijn voor de toekomst. Met name de onderdelen die een verhaal vertellen over de tijd waarin en de geest waaruit het complex werd gebouwd mogen niet verloren gaan. Vanuit deze gedachte is een zeer zorgvuldig onderzoek naar bovengenoemde onderdelen van de gebouwen gestart.

* Stephan de Bever, architect, is als ontwerper betrokken bij het bouwproject Choorstraat-Papenhulst. Hij is verbonden aan het bureau *De Bever architecten* in Eindhoven.